

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jana Passera a soudců JUDr. Michala Mazance a Mgr. Davida Hipšra v právní věci žalobce: **Ing. J. H.**, proti žalovanému: **Odvolací finanční ředitelství**, se sídlem Masarykova 31, Brno, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 11. 2013, čj. 26657/13/5000-14402-809436, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci, ze dne 15. 8. 2014, čj. 59 Af 24/2014 – 52,

t a k t o :

- I. Žádost žalobce o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti **se z a m í t á .**
- II. Kasační stížnost **se z a m í t á .**
- III. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- IV. Žalovanému **se n e p ř i z n á v á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I.

1. Rozhodnutím ze dne 29. 4. 2013, čj. 715641/13/2607-05702-603498, Finanční úřad pro Liberecký kraj, Územní pracoviště v Semilech, zamítl odvolání podle § 113 odst. 1 písm. c) zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů, a zastavil řízení o odvolání proti rozhodnutí o zastavení řízení ze dne 5. 3. 2013, čj. 277821/13/2607-05702-603498.

2. Žalovaný zamítl odvolání žalobce proti rozhodnutí ze dne 29. 4. 2013 rozhodnutím ze dne 4. 11. 2013, čj. 26657/13/5000-14402-809436.

II.

3. Žalobce napadl rozhodnutí žalovaného žalobou u Krajského soudu v Brně. Usnesením ze dne 13. 2. 2014, čj. 30 Af 6/2014 - 11, Krajský soud v Brně postoupil věc k vyřízení Krajskému soudu v Ústí nad Labem.

4. Usneseními ze dne 16. 4. 2014, čj. 59 Af 24/2014 – 21 a čj. 59 Af 24/2014 – 22, Krajský soud v Ústí nad Labem, pobočka v Liberci (dále jen „krajský soud“), vyzval žalobce k zaplacení soudních poplatků za žalobu a za návrh na přiznání odkladného účinku žaloby. Podáním ze dne 2. 5. 2014 žalobce požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o žalobě. Usnesením ze dne 23. 6. 2014, čj. 59 Af 24/2014 – 33, krajský soud uložil žalobci, aby doplnil svoji žádost o (1) vyplněný a potvrzený formulář o svých majetkových poměrech, a (2) uvedení konkrétních důvodů, proč je třeba k ochraně jeho práv ustanovení zástupce. V podání ze dne 14. 7. 2014 žalobce uvedl, že z důvodu nepříznivého zdravotního stavu jeho manželky i jeho samotného a v zájmu procesní ekonomie odkazuje na obsah svého podání ze dne 12. 5. 2014 k čj. 59 Af 29/2013 – 28 a vyplněný formulář o majetkových poměrech a jeho přílohy.

5. Usnesením ze dne 15. 8. 2014, čj. 59 Af 24/2014 – 52, krajský soud nepřiznal žalobci osvobození od soudních poplatků a zamítl návrh žalobce na ustanovení zástupce. Soud uvedl, že o identickém návrhu na osvobození od soudního poplatku a ustanovení zástupce rozhodl na základě shodných podkladů již ve věci vedené pod sp. zn. 59 Af 29/2013 a neshledal důvod se odchýlit od tam uvedených závěrů. U žalobce nebyly splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků, protože jeho prohlášení o majetkových poměrech nebylo úplné a neposkytlo ucelený přehled o žalobcově majetkové a sociální situaci. Žalobce byl povinen v prohlášení uvést veškerý majetek větší hodnoty, byť je předmětem výkonu rozhodnutí nebo exekuce, a případně doplnit, na základě jakého rozhodnutí, jakého titulu a pro jakou výši dlužné částky s ním nemůže disponovat. Z prohlášení vyplynulo, že žalobce má majetek větší hodnoty. Skutečnost, že žalobce je vlastníkem nemovitého majetku, byla známa soudu rovněž z úřední činnosti. K tvrzené existenci dluhů ve výši 10 mil. Kč žalobce nic bližšího neuvedl, soud proto nemohl posoudit, jak tato skutečnost ovlivňuje žalobcovu platební schopnost. K příjmům ze zaměstnání a výši nemocenských dávek se žalobce vyjádřil pouze ve vztahu k roku 2011, resp. k období do 30. 9. 2012. K prokázání svých osobních poměrů, včetně nepříznivého zdravotního stavu, měl žalobce dostatek času. Rozhodl-li se nepředložit důkazy soudu, jeho tvrzení zůstalo neprokázáno. Žalobce hospodáří ve společné domácnosti s manželkou, která pobírá plný invalidní důchod ve výši 11 155 Kč. Podle prohlášení žalobce nehradí žádné výdaje (např. na domácnost). Soud uzavřel, že žalobce neunesl břemeno tvrzení ani břemeno důkazní, proto mu nepřiznal osvobození od soudních poplatků. Vzhledem k tomu, že žalobce nesplnil jednu z podmínek pro ustanovení zástupce, soud nevyhověl ani jeho žádosti o ustanovení zástupce.

III.

6. Žalobce (stěžovatel) brojil proti poslední uvedenému usnesení krajského soudu kasační stížností.

7. Žalobce uvedl, že podává kasační stížnost „*k odklizení výše uvedených zjevně účelově a v příkrém rozporu s rozhodným skutkovým i právním stavem vydaných výše uvedených USNESENÍ*“. U žalobce jsou dány předpoklady k osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, protože je to nezbytně třeba k ochraně jeho práv a zájmů. Žalobci by mohla vzniknout újma, protože nemohl poplatky zaplatit. Žalobce řádně a včas prokázal a doložil soudu žádosti o osvobození od poplatků a ustanovení zástupce, soud však tyto návrhy nevyřídil řádně. Soudy by měly poskytovat ochranu právům, soudnictví nemá být pouhým „*vyřizovačstvím*“, měla by být upřednostňována snaha o věcné hodnocení problému po právní i faktické stránce. To bylo žalobci upřeno.

8. V podání ze dne 3. 9. 2014 žalobce doplnil, že soud rozhodl „*na základě domněnek předsedkyně senátu a jí uměle v rozporu s rozhodnými řádně, důvodně a včas žalobcem předloženými podklady konstruovaného skutkového i právního stavu, ke kterému se žalobce neměl možnost ani jakkoliv vyjádřit, čímž mu byla upřena i nejen Ústavou ČR garantovaná základní práva*“. Stěžovatel zde rovněž požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce.

IV.

9. Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

V.

10. Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

11. Kasační stížnost není důvodná.

12. Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval žádostmi stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti. Vzhledem k tomu, že kasační stížnost směřuje proti usnesení o neosvobození od soudních poplatků a neustanovení zástupce pro řízení před krajským soudem, soud netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem v řízení o kasační stížnosti. Trvání na těchto povinnostech by znamenalo řetězení řešeného problému, které by ve svém důsledku popíralo smysl samotného řízení (viz rozsudky ze dne 28. 4. 2004, čj. 6 Azs 27/2004 – 41, č. 486/2005 Sb. NSS, nebo ze dne 24. 10. 2007, čj. 1 Afs 65/2007 – 36; všechna citovaná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz).

13. Přestože zastoupení advokátem není v tomto případě podmínkou řízení, Nejvyšší správní soud byl povinen zabývat se žádostí o ustanovení zástupce a hodnotit potřebu zastoupení stěžovatele v řízení o kasační stížnosti. Ustanovení § 35 odst. 8 s. ř. s. vymezuje dvě podmínky pro ustanovení zástupce: (1) navrhovatel naplňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a (2) ustanovení zástupce je nezbytné k ochraně jeho práv. Z výše uvedených důvodů se soud nezabýval splněním první podmínky, hodnotil však, zda je ustanovení zástupce nezbytné k ochraně práv stěžovatele. Dospěl k závěru, že tato podmínka nebyla v řešené věci naplněna. Kasační stížnost má v rámci daných možností předepsané náležitosti a lze z ní seznat, z jakého důvodu stěžovatel považuje napadené usnesení za nezákonné a čeho se domáhá. Předmětem posouzení je nadto otázka, zda stěžovatel v řízení před krajským soudem prokázal naplnění podmínek pro osvobození

od soudních poplatků. Z podstaty věci se jedná o nikoliv složitou, právně přehlednou otázku týkající se osobních a majetkových poměrů stěžovatele. Nejvyšší správní soud tedy dovodil, že v daném řízení není třeba stěžovateli nezbytně ustanovit zástupce k ochraně jeho práv, proto zamítl jeho žádost o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

14. Kasační argumentace stěžovatele spočívá v tom, že krajský soud při hodnocení předpokladů pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce nesprávně posoudil skutkové okolnosti věci. Tyto námitky lze podřadit pod kasační důvod uvedený v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

15. Osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že „[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.“

16. Úprava poplatkové povinnosti, resp. osvobození od ní, provedená zákonem o soudních poplatcích, představuje jednu ze základních součástí práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. IV. ÚS 162/99). Je proto třeba vždy pečlivě zkoumat, zda jsou pro osvobození od soudních poplatků splněny zákonné podmínky. Obdobně tomu je i v případě podmínek pro ustanovení zástupce. Vždy je to však žadatel, kdo musí uvést skutečnosti, které osvobození od soudních poplatků odůvodňují. „Povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje“ (srov. rozsudek ze dne 25. 1. 2005, čj. 7 Azs 343/2004 – 50). Soud z vlastní iniciativy zpravidla nezjišťuje podrobnosti o majetkových poměrech žadatele. Hodnotí především informace, které mu žadatel sám sdělí, popř. jej vyzve, aby potřebné skutečnosti doplnil a vysvětlil nesoulad mezi nimi (srov. rozsudek ze dne 31. 5. 2011, čj. 8 Afs 50/2010 – 91).

17. Z obsahu spisu vyplynulo, že stěžovatel k výzvě soudu k vyplnění Prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech (dále jen „prohlášení“) odkázal na vyplněné prohlášení ze dne 12. 5. 2014 a jeho přílohy zaslané soudu ve věci vedené pod sp. zn. 59 Af 29/2013. V tomto prohlášení zejména uvedl, že je zaměstnancem, v prvním čtvrtletí roku 2014 byl jeho průměrný měsíční čistý výdělek 0 Kč, v roce 2011 činil úhrn jeho čisté mzdy 15 399 Kč a náhrady za dobu nemoci v období od 19. 3. do 8. 4. 2011 byly ve výši 8 704 Kč. Stěžovatel dále tvrdil, že pobírá dávky nemocenského pojištění, přičemž vymezil jejich výši v období od 9. 4. 2011 do 30. 9. 2012. V části prohlášení „Osobní majetek“ uvedl, že nemá žádný majetek větší ceny, který by mohl být zpeněžen, protože je zatížen exekucemi. Stěžovatel jej proto do prohlášení neuvedl, protože nemá vliv na výši jeho disponibilních příjmů. Stěžovatel má závažné zdravotní komplikace, od 1. 10. 2012 mu již nejsou vypláceny dávky nemocenského pojištění, které nepostačovaly ani k úhradě

základních životních potřeb. Stěžovatel žije ve společné domácnosti s manželkou, která pobírá plný invalidní důchod ve výši 11 155 Kč, má však přitom vysoké náklady na léčbu. Stěžovatel má dluhy ve výši cca 10 mil. Kč z důvodu deattizace. K prohlášení stěžovatel přiložil (1) kopii priznání k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období roku 2011, podle kterého činil základ daně 26 138 Kč, a (2) kopie složenek o platbách České správy sociálního zabezpečení stěžovateli z prosince 2011, ledna, února, dubna až července a listopadu 2012.

18. Na základě těchto tvrzení a dokladů krajský soud dospěl k závěru, že stěžovatel nesplnil předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, protože jeho tvrzení neposkytla úplný přehled o jeho majetkové a sociální situaci. Zejména stěžovateli vytkl, že neuvedl svůj majetek větší hodnoty, ačkoliv bylo z prohlášení zřejmé (a soudu bylo rovněž z úřední činnosti známo), že disponuje takovým majetkem. Stěžovatel rovněž neprokázal, že na jeho majetek byl nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce. Dále neupřesnil tvrzení o výši a původu svých dluhů. K příjmům a výši dávek nemocenského pojištění se vyjádřil pouze ve vztahu k období do 30. 9. 2012, nepředložil žádné důkazy prokazující tvrzení o jeho nepříznivém zdravotním stavu. Stěžovatel žije ve společné domácnosti se svojí manželkou, která pobírá plný invalidní důchod ve výši 11 155 Kč, manželé tedy měsíčně hospodaří minimálně s touto částkou, z prohlášení však nevyplývalo, že by stěžovatel hradil jakékoliv měsíční výdaje.

19. Nejvyšší správní soud souhlasil se závěrem krajského soudu, že prohlášení neobsahuje všechny informace relevantní pro posouzení, zda stěžovatel naplnil podmínky pro osvobození od soudních poplatků. Stěžovatel se omezil na obecná tvrzení, že z důvodu nařízené exekuce nemůže nakládat se svým majetkem a že má dluhy v celkové výši 10 mil. Kč. Z tohoto tvrzení lze dovodit, že stěžovatel disponuje majetkem větší hodnoty, který v prohlášení nevymezil. Tvrzení o nařízených exekucích a dluzích neupřesnil ani nedoložil (např. výpisem z katastru nemovitostí, rozhodnutími o nařízení exekuce, smlouvami či jinými listinami prokazujícími dluhy stěžovatele). Jediný konkrétní údaj uvedený k osobnímu majetku byl odkaz na soudní řízení vedená pod sp. zn. 37 Cm 386/98 a sp. zn. 5 Nc 4172/2008, ze kterých bez uvedení souvislostí tohoto řízení s osobním majetkem stěžovatele nelze dovodit žádné závěry ohledně existence a hodnoty osobního majetku. Stěžovatel nevyčíslil své životní náklady, ani neuvedl, z jakých finančních prostředků hradí své běžné výdaje a dluhy.

20. Stěžovatel tedy v řízení před krajským soudem věrohodně a úplně neprokázal svoji majetkovou a výdělkovou situaci a nedoložil, že nemá dostatečné prostředky k úhradě soudního poplatku. Krajský soud proto postupoval v souladu s § 36 odst. 3 s. ř. s., nepřiznal-li stěžovateli osvobození od soudních poplatků.

21. Vzhledem k tomu, že stěžovatel nesplňoval předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, krajský soud správně zamítl i návrh na ustanovení zástupce (srov. § 35 odst. 8 s. ř. s. a rozsudek ze dne 13. 9. 2007, čj. 9 As 43/2007 – 77).

22. Pro úplnost lze doplnit, že obdobně jako v posuzované věci zdejší soud rozhodl i v jiných věcech stěžovatele týkajících se totožné problematiky, tj. naplnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce (viz rozsudky ze dne 17. 7. 2014, čj. 10 As 133/2014 – 25, čj. 10 As 134/2014 – 23, nebo ze dne 28. 5. 2014, čj. 1 As 40/2014 – 37).

23. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší správní soud rozhodl ve věci samé bez zbytečného odkladu, nerozhodoval již samostatně o návrhu stěžovatele na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti.

24. Nejvyšší správní soud neshledal napadený rozsudek městského soudu nezákonným, proto kasační stížnost zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

25. O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, jemuž by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo, soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, protože mu v řízení o kasační stížnosti žádné náklady nad rámec běžné úřední činnosti nevznikly.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 30. září 2014

JUDr. Jan Passer
předseda senátu